

تأثیر اجرای سیاست‌های اجتماعی بر رضایتمندی، حفظ سرمایه اجتماعی و کاهش هزینه‌های اجتماعی در میان بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی استان البرز

محمد خدابنده لو^۱، ماجده قلی پور^{۲*}، علی رحمانی فیروز جاه^۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۴/۰۹

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۱/۱۰

DOI: 10.30495/JISDS.2022.66774.11714

چکیده

این پژوهش با هدف تحلیل تاثیر اجرای سیاست‌های اجتماعی بر رضایتمندی و حفظ سرمایه‌های اجتماعی بیمه‌شدگان استان البرز انجام شد. با توجه به عدم دستکاری متغیرها و تنها بررسی روابط میان آنها، نوع آن توصیفی و روش بکار گرفته شده، پیمایشی و تکنیک مورد استفاده پرسش‌نامه می‌باشد. جامعه آماری ما بیمه‌شدگان و بازنشستگان سازمان تأمین اجتماعی در استان البرز به تعدادی تقریبی ۶۹۲۰۰۰ نفر می‌باشد. حجم نمونه به دست آمده با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۲ نفر تعیین و روایی و پایایی پرسشنامه در طول فرایند تحقیق مورد تأیید قرار گرفت. در این مقاله اجرای سیاست‌های اجتماعی شامل سیاست‌های دولت در حوزه اشتغال، ازدواج، مسکن، بهداشت و درمان، آموزش و پرورش و تأمین اجتماعی متغیر مستقل و میزان تأثیر آن بر رضایتمندی، اعتماد و مشارکت اجتماعی و کاهش هزینه‌ها و آسیب‌های اجتماعی متغیر وابسته می‌باشد. یافته‌های این پژوهش و تجزیه و تحلیل داده‌ها و مطابقت آن با مبانی نظری پژوهش ضمن تأیید فرضیه‌های اصلی نشان داد که اجرای سیاست‌های اجتماعی توسط دولت تأثیر مثبت و معنی‌داری بر بهبود شاخص‌های سرمایه اجتماعی و میزان رضایتمندی و کاهش آسیب‌های اجتماعی در میان شهروندان دارد.

واژگان کلیدی: سیاست‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی، هزینه‌ها و آسیب‌های اجتماعی

^۱ دانشجوی دکتری گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران. m.kh00053@gmail.com
^۲ استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران (نویسنده مسئول). gholipour.majedeh@baboliau.ac.ir
^۳ دانشیار استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران. arf1348@gmail.com

مقدمه

اگر ناهنجاری و تبه‌کاری محصول شرایط وزمینه‌های نادرست و غیر عادلانه اجتماعی است پس تنها راه عاقلانه و مؤثر مقابله با آن از میان برداشتن آن شرایط و زمینه‌های نادرست است. (مور^۱، ۱۹۸۹: ۳۹) انسان‌های محروم امکان استفاده از حقوق شهروندی خود را ندارند، بنابراین حتی در جوامعی که حق سیاسی به رسمیت شناخته شده است، فقر عملاً دسترسی افراد از مشارکت در نهادهای دموکراتیک را کاهش می‌دهد. سیاست‌های اجتماعی بدنبال کم رنگ کردن نقش اقتصادی و پررنگ کردن نقش اجتماعی دولت‌ها است (بشریه، ۱۳۸۰: ۱۷) انتظار می‌رود باتکیه بر دانش سیاست اجتماعی و سنت تجربی کنونی‌اش در جهان بتوان موجب ارتقای کیفیت زندگی شهروندان، کاهش جرایم و بیکاری در جامعه، ارتقاء سطح آموزش و بهداشت، ایجاد امنیت اجتماعی، برخورداری از محیطی سالم ولذت‌بخش، افزایش بهره‌وری و مشارکت و تحقق عدالت اجتماعی شد. (قاراخانی، ۱۳۹۸: ۵۵).

سیاست اجتماعی نقش دولت و جامعه را باز تعریف می‌کند و به مطالعه نقش دولت در ارتباط با رفاه شهروندان می‌پردازد (الکاک^۲ و دیدگران، ۲۰۰۸: ۱۲۲). سیاست اجتماعی موضوعی میان رشته‌ای و کاربردی است که بر جنبه‌هایی از اقتصاد، جامعه و سیاست که برای حیات انسان ضروری‌اند تأکید می‌کند، در یک تعریف دیگر اقدامات دولت برای مبارزه با پنج مسأله اجتماعی اساسی است که بوریچ اولین بار آن را پنج شیطان بزرگ یعنی بی‌سوادی، بیماری، بیکاری، بی‌خانمانی و فقر نامید. (و به نقل از قاراخانی، ۱۳۹۸: ۷۲) البته در حال حاضر ابعاد موضوعی سیاست‌های اجتماعی گسترده‌تر گشته و مواردی مانند محیط زیست، سیاست‌های حمل و نقل، تغذیه، اوقات فراغت و ورزش را هم دربر می‌گیرند. صاحب‌نظران انواع مدل‌های رفاهی را متناظر با ایدئولوژی‌های رفاهی مطرح کرده‌اند که ما به دو رویکرد عمده در نظریه سیاست اجتماعی یعنی رویکرد جامعه محور و رویکرد دولت محور اشاره می‌کنیم.

در رویکرد جامعه محور بر منافع، نیازها و انگیزه‌های کنش‌گران جمعی در جامعه مدنی تأکید می‌شود (استریکر^۳، ۱۹۹۹: ۱۸۱) نظریه‌هایی که در رویکرد جامعه محور مطرح می‌شوند باتوجه به چارچوب منطق سرمایه‌داری در توسعه سیاست‌های اجتماعی، رفاه اجتماعی شهروندان را کار ویژه دولت (رفاه) و نظام سرمایه‌داری می‌دانند و دولت رفاه در آنها وظیفه تأمین اجتماعی شهروندان را برعهده دارد.

در رویکرد دولت محور بر نقش چارچوب نهادی، عوامل سیاسی، عوامل فرهنگی، پس زمینه‌های ایدئولوژیک و ارزش‌ها و عقاید در تبیین سیاست‌های اجتماعی پرداخته می‌شود. (هان^۴، ۲۰۰۷: ۸۸) در نظریه‌های دولت محور گفتمان‌های مسلط، یا صداها و قدرتمند (والش^۵ و دیدگران، ۲۰۰۰: ۱۸۱) تعیین‌کننده استراتژی دولت و دستور کار سیاسی آن هستند. از این رو شناسایی سیاست اجتماعی در کشور مستلزم شناسایی موقعیت ایدئولوژیک بازیگران سیاسی و تحلیل دقیق تأثیر آنها بر سیاست‌های اجتماعی است. بعنوان مثال در کشورهای وابسته به درآمد نفت و نئوپاتریمونیال دولت خود را قیم جامعه می‌داند و با منابع اقتصادی عظیمی که دارد قادر به تأمین سیاست‌های اجتماعی رفاهی برای بخش‌های کلیدی جمعیت مورد توجه خود می‌باشد (کارشناس و مقدم، ۲۰۰۶: ۹۷) سرمایه اجتماعی مفهومی جدید، مهم، قابل توجه و پویاست که با تأکید بر متغیرهای اجتماعی در تحلیل‌های اقتصادی برغنا علوم اجتماعی می‌افزاید و مفید بودن آن در حیطه‌هایی چون توسعه اجتماعی و اقتصادی، مردم‌سالاری خانواده و جوانان، بهداشت عمومی و پایداری زیست محیطی به اثبات رسیده است. (پیران و همکاران، ۱۳۸۵ به نقل از عذاریانی).

¹ More

² Alcock

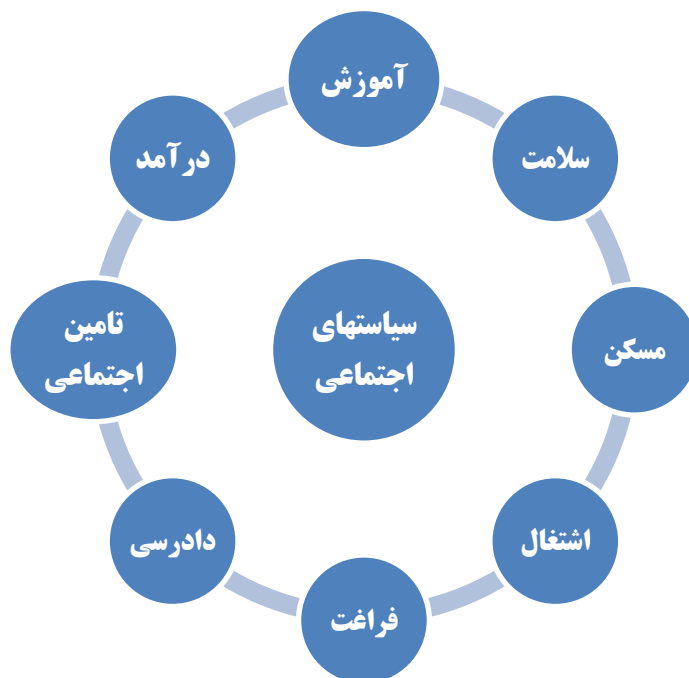
³ Stryker

⁴ Han

⁵ Walsch

منظور از سرمایه اجتماعی انسجام درونی، فرهنگی و اجتماعی جامعه، هنجارها و ارزش‌های حاکم بر تعاملات میان مردم و نهادهایی است که این هنجارها و ارزش‌ها در آن تعبیه می‌شوند (آمور^۱، ۲۰۱۷: ۱۳۲). سرمایه اجتماعی به منزله چسبی است که انسجام جوامع را تضمین می‌کند و بدون آن هیچ رشد اقتصادی و بهزیستی انسانی میسر نمی‌شود (قادری، ۱۳۹۲: ۶۴). رابرت پاتنام برچگونگی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رژیم‌های سیاسی و نهادهای دموکراتیک مختلف تأکید می‌کند (فیلد^۲، ۱۳۸۶ به نقل از حضرتی صومعه). پاتنام سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از مفاهیمی مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها می‌داند که موجب ایجاد ارتباط، افزایش مشارکت و همبستگی اعضای یک اجتماع شده و در نهایت منافع متقابل آنان را تأمین خواهد کرد. وی سرمایه اجتماعی را وسیله‌ای برای رسیدن بر توسعه سیاسی و اجتماعی در سیستم‌های مختلف سیاسی می‌داند. لذا اعتماد منبع باارزش از سرمایه محسوب می‌شود که اگر در حکومتی به میزان زیاد وجود داشته باشد به همان میزان باعث جلب مشارکت و همکاری اعضای جامعه و رشد سیاسی و توسعه اجتماعی خواهد بود. (پاتنام^۳، ۱۳۸۰: ۱۵۵). البته سیاستگذاری اجتماعی علاوه بر اثرات اجتماعی، پی‌آمدهای سیاسی نیز به همراه دارد و همواره معیاری برای کارآمدی دولت‌ها و محکی برای سنجش مقبولیت آنان تلقی می‌شود. (قاراخانی، ۱۳۹۸: ۴۴) سیاست اجتماعی ظرفیت ویژه‌ای برای ارائه روایتی خردمندانه از پویایی‌های سیاسی و توسعه اقتصادی و اجتماعی دارد. هنگامیکه برقراری رفاه و عدالت اجتماعی از وظایف نظام سیاسی بشمار می‌رود و بخش عمده‌ای از مقبولیت نظام سیاسی به کیفیت حکم رانی آن مربوط است، درک چگونگی سیاست اجتماعی نیز اهمیتی دوچندان می‌یابد لذا آنچه که نظام سیاسی را با بحران مقبولیت روبرو می‌سازد و آن را از قرار گرفتن در مسیر جلب اعتماد و مشارکت عمومی و متعاقب آن توسعه‌ی همه جانبه بازمی‌دارد ناکامی در برآوردن نیازهای اساسی و اولیه شهروندان است.

در این مقاله سعی کردیم ضمن واکاوی نقش دولت در توسعه سیاست‌های اجتماعی، اثرات پیش برنده یا بازدارنده و برون داد اجرای سیاستهای اجتماعی در جلب اعتماد و مشارکت اجتماعی و به تبع آن افزایش سرمایه اجتماعی در حوزه بیمه شدگان سازمان تأمین اجتماعی را بسنجیم و با ارزیابی نقاط قوت و ضعف پیشنهادهایی در جهت بهبود آن ارائه نماییم.

(منبع قاراخانی، ۱۳۹۸)

¹ Amore
² Field
³ Putnam

ادبیات و پیشینه تحقیق

موضوع سیاست‌های اجتماعی و رابطه آن با سرمایه اجتماعی (اعتماد و مشارکت اجتماعی) از دیدگاه جامعه‌شناسانه نخستین بار توسط دورکیم مورد توجه قرار گرفت، از دیدگاه او علوم اجتماعی باید دانشی در اختیار سیاست‌گذاران اجتماعی قرار دهد که آنها بتوانند جامعه را توسعه داده و جامعه شناس باید سیاست‌های اخلاقی و عملی طراحی کند که هدف آن کاهش نابرابری‌ها و بهبود شرایط زندگی انسان‌ها باشد. (بشریه، ۱۳۷۷: ۱۳۳) درخصوص پیشینه توجه دولت‌ها به وظایف اجتماعی آنان در ایران به رغم وجود شواهدی از سیاست‌های اجتماعی در ایران باستان (کامکار، ۱۳۸۲: ۲۱۱) اولین جرقه‌های سیاست‌های اجتماعی مدرن در زمان صدارت امیرکبیر زده شد و شامل اقداماتی در زمینه آبله‌کوبی، مقابله با وبا، ایجاد مریض‌خانه دولتی، تعلیم پزشکان، نظافت شهر، رسیدگی به گدایان و تأسیس مراکز آموزشی مانند دارالفنون بود (آدمیت، ۱۳۷۸، ۱۹۰). پس از انقلاب اسلامی نیز همواره رفاه، عدالت اجتماعی و اجرای سیاست‌های اجتماعی فراگیر مورد تأکید قرار داشته و دولت‌های مختلف عهده‌دار وظایف آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، اشتغال و ... بوده‌اند. سیاست‌های اجتماعی در ایران برآمده از ارزش‌ها، ترجیحات و منافع متفاوتی است که تعیین می‌کند درآمدهای کشور چگونه و بین چه کسانی توزیع شود. بطور خلاصه سیاست‌های اجتماعی در ایران را نمی‌توان به سادگی و صرفاً برحسب رویکردهای سیاسی دولت‌ها و یا خط‌مشی ثابت و دنباله‌دار توضیح داد و یا حتی با ایدئولوژی‌های شناخته شده و موجود رفاهی تطبیق داد، چرا که غالباً تابع ملاحظات کوتاه مدت و روزمرگی در سیاست‌های اجتماعی است. (قاراخانی، ۱۳۹۸: ۱۷۵) با همه اهمیت که سیاست‌های اجتماعی بعنوان یکی از موضوعات مدرن سیاسی دارد. فضای علوم اجتماعی در ایران کمتر با این موضوع آشناست. در معدود آثار منتشر شده می‌توان به اثر خانم دکتر معصومه قاراخانی (۱۳۹۸) با عنوان دولت و سیاست‌های اجتماعی در ایران و همچنین اثر آقای دکتر مسعود محمدی (۱۳۹۵) با عنوان نقش سیاست‌های اجتماعی در بهبود شاخص‌های توسعه انسانی و اثر آقای عبدالامیر عذاریانی (۱۴۰۰) با عنوان تحلیل سیاست‌های اجتماعی تأثیرگذار نظام جمهوری اسلامی ایران بر حفظ سرمایه اجتماعی در استان خوزستان اشاره نمود.

خانم قاراخانی در این اثر بر روی دو هدف اساسی تمرکز دارد: نخست ارائه تحلیل و تصویر علمی از سیاست اجتماعی در ایران، دوم فهم و افزودن بر دانش سیاست اجتماعی در ایران. روش پژوهش کتاب رویکردی تاریخی و تطبیقی دارد که با بررسی دوره‌های سیاست‌گذاری اجتماعی و توجه به آثار درون داد سیاست اجتماعی در ایران به نقد آن می‌پردازد. روش این پژوهش اسنادی با اتخاذ رویکرد قیاسی و با استفاده از تحلیل داده‌های ثانویه به شیوه استدلالی پرسش‌های مطرح شده پاسخ می‌دهد. داده‌های ثانویه با مراجعه به قوانین برنامه توسعه، مصوبات دولت‌ها، قانون بودجه سال‌های ۱۳۸۸ - ۱۳۶۰ و داده‌های پژوهش‌های دیگر بدست می‌آید. در پایان خانم قاراخانی نتیجه‌گیری می‌کند که سیاست‌های اجتماعی در ایران بجای کمک به افزایش اعتماد و مشارکت اجتماعی و ایجاد همبستگی که از شاخص‌های اصلی سرمایه اجتماعی در یک کشور می‌باشند، خصلت طبقاتی به خود گرفته و میزان بهره‌مندی از خدمات آن در حوزه‌های آموزشی، بهداشتی و درمانی، اشتغال، مسکن و ... بستگی به توان مالی و تعلق طبقاتی افراد دارد، و اجرای نامتوازن و ناکارآمد سیاست‌های اجتماعی در ایران نتوانسته در تحقق عدالت اجتماعی و رفاه عمومی نتایج لازم و مفیدی داشته باشد.

ایشان در ادامه برای پژوهش‌های بعدی لازم میدانند که برای بررسی میزان پای‌بندی دولت‌های ایران به سیاست‌های بالقوه، ضمن واکاوی برون داد و برآیند سیاست‌های اجتماعی دولت عملکرد دیگر نهادها و سازمان‌های تأمین خدمات و کالاهای عمومی مانند بنیاد مستضعفان، بنیاد شهید، کمیته امداد، سازمان بهزیستی و سازمان تأمین اجتماعی در ایران بطور مستقل مورد پژوهش و تحقیق قرار گیرد.

آقای محمدی در پژوهش خود با عنوان نقش سیاست‌های اجتماعی در بهبود شاخص‌های توسعه انسانی به تجربه چهار کشور آمریکا، انگلیس بعنوان نماد تفکر دولت رفاه لیبرال دموکراسی و آلمان و فرانسه به عنوان نماد تفکر سوسیال دموکراسی می‌پردازد.

تأثیر اجرای سیاست‌های اجتماعی بر رضایتمندی، حفظ سرمایه اجتماعی و کاهش هزینه‌های اجتماعی در میان بیمه‌شدگان ... / ۲۶۵

در سنت فکری لیبرال دموکراسی آزادی فردی بنیاد اصلی بهزیستی انسان‌ها در جامعه بوده و هر فردی مسئول ایجاد رفاه برای خویش می‌باشد و نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی تا حدود زیادی پذیرفته شده و ناشی از تفاوت‌ها در ظرفیت‌ها و عملکرد افراد به شمار می‌آید و دولت تنها برای تولید کالاهای عمومی در حوزه‌هایی مانند آموزش، بهداشت و برخی اقدامات تأمین درآمد و کمک به اقشار ناتوان یا سالخورده می‌باشد. در سنت فکری سوسیال دموکراسی نابرابری‌های گسترده اجتماعی و اقتصادی بیشتر افراد جامعه پذیرفته نیست و مکانیزم بازار آزاد در کنار دولت رفاه دوساز و کار مهم و اصلی برای تخصیص منابع و توزیع ثروت و رفاه در جامعه است، و سیاست‌های اجتماعی در رویکرد سوسیال دموکراسی عمدتاً در پی کاهش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی است.

در پایان آقای محمدی نتیجه‌گیری می‌کند که سیاست‌های اجتماعی می‌تواند بطور مستقیم اثری مثبت بر بهبود شاخص‌های توسعه انسانی، افزایش اعتماد و تعامل میان مردم و سیاست‌گذاران را فراهم نماید.

آقای عبدالامیر عذارانی در تحقیق خود با عنوان تحلیل سیاست‌های اجتماعی تأثیرگذار نظام جمهوری اسلامی ایران بر حفظ سرمایه اجتماعی در استان خوزستان با طرح ۳ سؤال: میزان تأثیر سیاست‌های اجتماعی نظام جمهوری اسلامی ایران بر

۱. حفظ اعتماد اجتماعی در استان خوزستان
۲. حفظ انسجام اجتماعی در استان خوزستان
۳. میزان مشارکت اجتماعی در استان خوزستان

و با روش توصیفی، پیمایش و با طرح پرسش‌نامه محقق ساخته اقدام به گردآوری اطلاعات در جامعه آماری مورد نظر نموده و از نتایج یافته‌های این تحقیق می‌توان فهمید که سیاست‌های اجتماعی نظام هر چقدر در راستای تأکید بر قانون‌مداری، عدل و برابری و توسعه سرمایه‌های انسانی و رفع فساد اداری و تبعیض‌ها باشد میزان اعتماد، مشارکت و همبستگی اجتماعی نیز دو چندان افزایش یافته، بطوری که در مواقع بحرانی می‌توان برای حل مشکلات از سرمایه اجتماعی سود برد.

جدول ۱: ایدئولوژی‌های سیاست‌های اجتماعی

موضوع	راست جدید (نئولیبرال)	سوسیال دموکراسی	سوسیال رادیکال
اقتصادها	بازار آزاد بدون دخالت دولت مالیات کم، آزادی انتخاب و هزینه توسط مردم	بازار آزاد اما با کنترل دولت ایجاد تعادل بین فقرا و ثروتمندان و مالیات بالا	دولت مالک مطلق همه تجارت‌ها و معاملات کلان و امور مربوط به تصمیم‌گیری‌های حکومت است.
نابرابری بین مردم	نابرابری خوب و ضروری است تا مردم تشویق به سخت کار کردن شوند. و مردم باید بخاطر کار بیشتر پاداش بگیرند، نه اینکه مالیات بیشتر پرداخت کنند	نابرابری پذیرفته و گریز ناپذیر است اما نه در حد افراطی، بنابراین دولت رفاه باید از طریق اخذ مالیات سنگین از ثروتمندان جلوی افزایش نامتعارف ثروت را بگیرد.	نابرابری اشتباه است و نیازها باید از طریق اقدامات دولتی پاسخ داده شود و تا جاییکه ممکن است جامعه باید بدون طبقه فقیر و غنی باشد.
دولت رفاه	دولت رفاه بداست چرا که وقتی مردم به جای کمک به خود و خانواده به دولت تکیه کنند فرهنگ وابستگی ایجاد می‌شود. و رفاه به لحاظ اقتصادی هزینه‌بر و به بروکراسی بی‌حد منجر می‌شود.	دولت رفاه خوب است، کمک می‌کند تا مردم در کنار یکدیگر شهروندی مشارکتی را خلق و به کسانی که در بازار زیان دیده‌اند غرامت پرداخت می‌گردد.	دولت رفاه حداکثری خوب است و فشار طبقه کارگر باید کاهش یابد و رفاه حداقلی بداست و مانع خواست مردم برای ترمیم بنیادین نظام سرمایه داری است.

(منبع والش، ۲۰۰۰ به نقل از قاراخانی، ۱۳۹۸)

چارچوب نظری

طرح چارچوب نظری پژوهشی که مقاله حاضر از آن استفاده نموده است براساس نظریه‌های فرانسیس فوکویاما^۱، رابرت پاتنام^۲، آنتونی گیدنز^۳، کارل پوپر^۴، می باشد. از دیدگاه فوکویاما که بر وجود هنجارها و ارزش‌های غیررسمی در یک گروه تأکید دارد، سرمایه اجتماعی وجود مجموعه معینی از هنجارها یا ارزش‌های غیررسمی است که اعضای گروهی که همکاری میان آنان معجز است در آن سهیم هستند، مشارکت در ارزش‌ها و هنجارها به خودی خود باعث تولید سرمایه اجتماعی نمی‌گردد، چرا که این ارزش‌ها ممکن است منفی باشند. برعکس هنجارهایی که تولید سرمایه اجتماعی می‌کنند اساساً باید شامل سجایایی از قبیل صداقت، ادای تعهدات و ارتباطات دو جانبه باشند. در ارتباط با سرمایه اجتماعی دو نکته باید روشن گردد: نخست این که سرمایه اجتماعی متعلق به همه گروه‌هاست، دوم اینکه سرمایه اجتماعی با توجه بر علم سیاست و علم اقتصاد لزوماً چیز خوبی نیست. در این علوم همکاری و همیاری برای تمام فعالیت‌های اجتماعی خواه خوب یا بد، ضروری است (فوکویاما، ۱۳۸۵: ۱۳-۱۰) مهمترین منابع سرمایه اجتماعی از نگاه فوکویاما عبارت است از خانواده و هنجارهای اجتماعی.

رابرت پاتنام بر چگونگی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رژیم‌های سیاسی و نهادهای دموکراتیک مختلف تأکید می‌کند. پاتنام سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از مفاهیمی مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها می‌داند که موجب ایجاد ارتباط و مشارکت اعضای یک اجتماع شده و در نهایت منافع متقابل آنان را تأمین خواهد کرد. اعتماد و ارتباط متقابل اعضا در شبکه منبعی هستند که در کنش اعضا جامعه موجود است. وی سرمایه اجتماعی را وسیله‌ای برای رسیدن به توسعه سیاسی و اجتماعی در سیستم‌های مختلف سیاسی میدانست. اعتماد میان مردم و دولتمردان و نخبگان سیاسی موجب توسعه سیاسی می‌شود، بنابراین اعتماد منبع باارزشی از سرمایه محسوب می‌شود که اگر در حکومتی به میزان زیاد وجود داشته باشد به همان میزان رشد سیاسی و توسعه اجتماعی بیشتر خواهد شد. همچنین رابرت پاتنام اعتقاد دارد که سرمایه اجتماعی وجوه گوناگون سازمان اجتماعی، نظیر اعتماد، هنجارها و شبکه‌هاست که می‌توانند با تسهیل اقدامات هماهنگ کارایی جامعه را بهبود بخشند. (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۸۵)

گیدنز پاتنام تأکید بردخالت دولت در نظام بازار و ساختارهای اقتصادی مخالفت خود را با لیبرالیسم محض نشان میدهد. از دیدگاه وی در کتاب فراسوی چپ و راست دولت سرمایه‌گذار اجتماعی بایستی راهبردهایی چون تأمین‌های دوره‌سال خوردگی، بیکاری، از کارافتادگی، بهداشت و درمان، اشتغال و آموزش‌های فراگیر را به منظور جلب اعتماد و مشارکت اجتماعی جامعه دنبال نماید. (گیدنز، ۱۳۸۶: ۹۸-۹۶) مطابق نظریه مهندسی اجتماعی کارل پوپر دولت‌ها بجای تلاش برای تحقق بخشیدن به یک مدل آرمانی در آینده‌ای نامعلوم و دور از دسترس باید یک مبارزه منظم و سیستماتیک بر ضد مفاسد معینی چون بی‌عدالتی، فقر، بیکاری و ... را سرلوحه کار خود قرار دهند، لذا بشر پیش از آنکه حق خوشبخت شدن را داشته باشد، حق بدبخت شدن را دارد. بنابراین در برنامه مهندسی‌تدریجی، پوپر به دنبال مبارزه با بزرگترین و عام‌ترین بدیهای گریبان‌گیر جامعه است نه جستجو برای یافتن خیر نهایی و جامعه آرمانی. (بشیری، ۱۳۹۳: ۷۴-۷۳)

فرضیات پژوهش

قبل از ذکر پرسش‌ها و فرضیات پژوهش می‌بایست به پایگاه تحقیق اشاره نمود، لذا منظور از پایگاه تحقیق این است که فرضیات پژوهش دارای چه موقعیتی می‌باشند و جایگاه آن چگونه است (تنهایی، ۱۳۷۸: ۲۳) از آنجا که این تحقیق در جهت کشف مسأله پژوهش می‌باشد، دارای پایگاه کشفی و پرسش‌های پژوهش با استخراج از درون چارچوب نظری و در نهایت مدل تحلیلی ارائه می‌گردد.

¹ Fukuyama, Francis.

² Putnam, Robert

³ Giddens, Anthony

⁴ Popper, Karl

تأثیر اجرای سیاست‌های اجتماعی بر رضایتمندی، حفظ سرمایه اجتماعی و کاهش هزینه‌های اجتماعی در میان بیمه‌شدگان ... / ۲۶۷

۱. به نظر می‌رسد اجرای سیاست‌های اجتماعی موجب افزایش رضایتمندی بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی در استان البرز می‌باشد.
۲. به نظر می‌رسد اجرای سیاست‌های اجتماعی موجب افزایش اعتماد اجتماعی بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی در استان البرز می‌باشد.
۳. به نظر می‌رسد اجرای سیاست‌های اجتماعی موجب افزایش مشارکت اجتماعی بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی در استان البرز می‌باشد.
۴. به نظر می‌رسد اجرای سیاست‌های اجتماعی موجب کاهش هزینه‌های اجتماعی در میان بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی در استان البرز می‌باشد.

روش شناسی

روش تحقیق، توصیفی از نوع پیمایشی و سطح تحلیل در آن خرد و واحد تحلیل فرد است. منظور از فرد افرادی است که جامعه آماری مورد نظر شامل تمامی بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی استان البرز به تعداد تقریبی ۶۹۲۰۰۰ نفر را تشکیل می‌دهند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسش‌نامه محقق ساخته بود که با استفاده از تکنیک دلفی طراحی و تدوین شده است و برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده و با بکارگیری روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی چند مرحله‌ای از شعب تأمین اجتماعی در استان البرز، ۳۸۲ نفر بعنوان نمونه آماری انتخاب و به همین تعداد پرسش‌نامه نیز در بین آنان توزیع گردید. در خصوص اعتبار ابزار اندازه‌گیری این تحقیق به بُعد محتوایی سئوالات تأکید و روش تحلیل عاملی تأییدی برای روایی این پرسش‌نامه بکار گرفته شد. که مقدار شاخص پایایی‌های ترکیبی (CR) برابر با ۰/۸۳ و شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) ۰/۶۴ بدست آمد که نشان دهنده قابلیت اعتماد کافی و مناسب پرسش‌نامه است.

همچنین با توجه به اینکه ضریب آلفای کرونباخ $\alpha = 0/88$ به دست آمد، پرسش‌نامه دارای پایایی مناسب می‌باشد. پرسش‌نامه در بخش اول شامل مشخصات فردی و در بخش دوم شامل ۳۶ گویه که براساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت طراحی شده است. این پرسش‌نامه دارای ۴ بُعد رضایتمندی (۱۰ سوال)، اعتماد (۱۰ سوال)، مشارکت (۱۰ سوال) و کاهش هزینه‌های اجتماعی (۶ سوال) می‌باشد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد.

بررسی نرمال بودن توزیع مؤلفه‌ها

جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کلموگروف اسمیرنوف استفاده شده است، فرض صفر و یک برای سنجش توزیع متغیرها بشرح زیر است.

H_0 : متغیرها دارای توزیع نرمال هستند.

H_1 : متغیرها دارای توزیع نرمال نیستند.

در این آزمون در صورتی که سطح معنی‌داری آزمون کمتر از ۵ درصد باشد فرض صفر را رد کرده و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت توزیع داده‌ها نرمال نیست و در صورتی که سطح معنی‌داری آزمون بیشتر از ۵ درصد باشد فرض صفر را می‌پذیریم و توزیع داده‌ها نرمال است.

باتوجه به جدول (۲) از آنجا که سطح معنی داری آزمون نرمال بودن تمام متغیرها بیشتر از ۰/۵ می باشد بنابراین فرض صفر را تایید و با اطمینان ۰/۹۵ می توان گفت توزیع متغیرها نرمال و برای بررسی فرضیه های تحقیق از آزمونهای پارامتریک استفاده می نمایم.

جدول ۲: بررسی نرمال بودن توزیع مؤلفه های تحقیق

مؤلفه های پژوهش	مقدار آماده (z)	سطح معنی داری (sig)	شرح
میزان رضایتمندی	۰/۸۶	۰/۱۳۱	sig > ۰/۵ پذیرش فرض صفر و توزیع متغیر نرمال است
اعتماد اجتماعی	۰/۷۵	۰/۲۱۴	sig > ۰/۵ پذیرش فرض صفر و توزیع متغیر نرمال است
مشارکت اجتماعی	۰/۱۹	۰/۱۸	sig > ۰/۵ پذیرش فرض صفر و توزیع متغیر نرمال است
کاهش هزینه های اجتماعی	۰/۱۷۷	۰/۲۰۴	sig > ۰/۵ پذیرش فرض صفر و توزیع متغیر نرمال است
اجرای سیاست های اجتماعی	۰/۹	۰/۱۰۸	sig > ۰/۵ پذیرش فرض صفر و توزیع متغیر نرمال است

یافته ها

پس از توزیع ۳۸۲ پرسش نامه در بین جامعه آماری و براساس تجزیه و تحلیل داده ها و مطابقت آن با مبانی نظری نتایج استخراج شده از نرم افزار SPSS بشرح ذیل می باشد:

باتوجه به یافته های پژوهش ۶۰/۷۵ درصد پاسخگویان مرد و ۳۹/۲۵ درصد پاسخگویان زن بودند که از میان آنان ۴۰/۷۷ درصد متأهل و ۵۹/۲۳ درصد پاسخگویان مجرد می باشند. همچنین بیشترین تعداد پاسخگویان بین ۲۴ تا ۳۵ سال سن دارند که ۳۰/۳۹ درصد کل پاسخگویان و کمترین تعداد پاسخگویان بین ۷۵ تا ۶۶ سال سن دارند که ۴/۳ درصد کل پاسخگویان را تشکیل می دهند. بیشترین میزان سواد پاسخگویان لیسانس و بالاتر به تعداد ۲۰۳ نفر که ۵۳/۱ درصد و کمترین میزان سواد مربوط به افراد بیسواد که تعداد ۶ نفر و ۱/۶ درصد پاسخگویان را تشکیل می دهند.

فرضیه های پژوهش

فرضیه اول: به نظری می رسد اجرای سیاست های اجتماعی موجب افزایش میزان رضایتمندی بیمه شدگان سازمان تأمین اجتماعی در استان البرز می باشد.

جدول (۳) آزمون همبستگی پیرسون، رابطه میان اجرای سیاست های اجتماعی و میزان رضایتمندی

میزان رضایتمندی		اجرای سیاست های اجتماعی
۰/۸۶۲	آماره همبستگی پیرسون r	
۰/۰۰۵	سطح معنی داری sig	
۳۸۲		تعداد

این فرضیه به بررسی تأثیر اجرای سیاست های اجتماعی بر کیفیت و میزان رضایتمندی می پردازد. بعلت کمی و پیوسته بودن متغیرها از آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی معناداری این رابطه استفاده شده است. با مشاهده سطوح معناداری (sig) در جدول شماره ۳ سطح معناداری مربوط به آزمون های همبستگی پیرسون، بین اجرای سیاست های اجتماعی و میزان رضایتمندی از مقدار ۰/۱ کمتر است، لذا این فرضیه تأیید و می توان گفت بین اجرای سیاست های اجتماعی و میزان رضایتمندی از نظر افراد مورد بررسی

تأثیر اجرای سیاست‌های اجتماعی بر رضایتمندی، حفظ سرمایه اجتماعی و کاهش هزینه‌های اجتماعی در میان بیمه‌شدگان ... /۲۶۹

همبستگی معنی‌دار $r = 0/862$ در سطح ۱٪ وجود دارد. به عبارت دیگر می‌توان گفت از نظر بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی در استان البرز اجرای سیاست‌های اجتماعی از سوی دولت موجب افزایش سطح رضایتمندی عمومی می‌شود.

جدول (۴) آزمون همبستگی پیرسون، رابطه بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و افزایش میزان اعتماد شهروندان به دولت

اعتماد شهروندان به دولت		اجرای سیاست‌های اجتماعی
۰/۸۹۳	آماده همبستگی پیرسون r	
۰/۰۰۵	سطح معنی داری sig	
۳۸۲		تعداد

فرضیه دوم: این فرضیه به بررسی رابطه بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و میزان اعتماد شهروندان به دولت پرداخته است و با مشاهده سطوح معناداری (sig) در جدول شماره ۴ سطح معناداری مربوط به آزمونهای همبستگی پیرسون، بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و میزان اعتماد شهروندان به دولت از مقدار ۱٪ کمتر است، لذا این فرضیه تأیید می‌شود. بنابراین می‌توان گفت بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و میزان اعتماد شهروندان به دولت از نظر افراد نمونه مورد بررسی همبستگی معنی‌دار $r = 0/893$ در سطح ۱٪ وجود دارد. به عبارت دیگر از لحاظ آماری می‌توان گفت طبق نظر پاسخگویان اجرای سیاست‌های اجتماعی از سوی دولت موجب افزایش میزان اعتماد عمومی شهروندان می‌شود.

فرضیه سوم: به نظر می‌رسد بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و میزان مشارکت اجتماعی شهروندان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

جدول (۵) آزمون همبستگی پیرسون رابطه بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و میزان مشارکت اجتماعی شهروندان

میزان مشارکت اجتماعی شهروندان		اجرای سیاست‌های اجتماعی
۰/۸۶۰	آماده همبستگی پیرسون r	
۰/۰۰۵	سطح معنی داری sig	
۳۸۲		تعداد

این فرضیه به بررسی رابطه بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و میزان مشارکت اجتماعی شهروندان می‌پردازد. با مشاهده سطوح معناداری (sig) در جدول شماره ۵ سطح معناداری مربوط به آزمونهای همبستگی پیرسون، بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و میزان مشارکت اجتماعی شهروندان از مقدار ۱٪ کمتر است، لذا این فرضیه تأیید می‌شود. می‌توان گفت بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و میزان مشارکت اجتماعی شهروندان از نظر افراد نمونه مورد بررسی همبستگی معنی‌دار $r = 0/860$ در سطح ۱٪ وجود دارد. و از لحاظ آماری می‌توان گفت از نظر بیمه‌شدگان استان البرز اجرای سیاست‌های اجتماعی از سوی دولت موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی شهروندان می‌شود.

فرضیه چهارم: به نظر می‌رسد بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و کاهش هزینه‌های اداره کشور رابطه معنی‌داری وجود دارد.

جدول (۶) آزمون همبستگی پیرسون، رابطه بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و کاهش هزینه‌های اداره کشور

هزینه‌های اجتماعی		اجرای سیاست‌های اجتماعی
۰/۲۹۲	آماده همبستگی پیرسون r	
۰/۰۰۵	سطح معنی داری sig	
۳۸۲		تعداد

این فرضیه به بررسی رابطه بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و کاهش هزینه‌های اجتماعی می‌پردازد. با مشاهده سطوح معناداری (sig) در جدول شماره ۶ سطح معناداری مربوط به آزمون‌های همبستگی پیرسون، بین اجرای سیاست‌های اجتماعی و کاهش هزینه‌های اجتماعی از نظر افراد نمونه مورد بررسی همبستگی معنی‌دار $r = ۰.۲۹۲$ در سطح ۱٪ وجود دارد. به عبارت دیگر از لحاظ آماری و از نظر بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی استان البرز اجرای سیاست‌های اجتماعی از سوی دولت موجب کاهش هزینه‌های اجتماعی می‌گردد.

بحث و نتیجه‌گیری

مفهوم سرمایه اجتماعی (Social capital) را نخستین بار جیمز کلنن مطرح ساخت (کلنن، ۱۳۹۸: ۱۱۱) و سپس جامعه‌شناسانی نظیر (آنتونی گیدنز، ۱۹۹۰ و فرانسیس فوکومایا، ۱۹۹۷) آنرا بسط دادند. (زاهدی، ۱۳۸۲: ۲۷۴) سرمایه اجتماعی واقعیتی نامشهود و فرهنگ‌مدار است که مجموعه‌ی معینی از توانمندی‌ها و ارزش‌های غیررسمی در بین اعضاء گروه را شامل و باعث افزایش مشارکت، تسهیل روابط اجتماعی و حل و فصل مشکلات اجتماعی به گونه‌ای کم هزینه‌تر، سریع‌تر و آسان‌تر خواهد بود. سرمایه اجتماعی بر خلاف دیگر سرمایه‌ها بصورت فیزیکی وجود ندارد، بلکه حاصل کنش متقابل اجتماعی است که افزایش آن موجب پایین آمدن سطح هزینه‌های اجتماعی و هزینه‌های عملیاتی سازمانها می‌شود، لذا هر نهاد و ساختار یا سازمانی برای دستیابی به اهداف خود علاوه بر امکانات مادی و نیروی انسانی به عواملی مانند اعتماد، مشارکت، تعهد و مسئولیت‌پذیری هم نیاز دارد که این عوامل نامشهود همان سرمایه اجتماعی هستند و آنچه که موجب تقویت و افزایش آن در جامعه را فراهم می‌نماید با عنوان سیاست‌های اجتماعی و عمومی شناخته می‌شوند. سیاست‌گذاری اجتماعی علاوه بر اثرات اجتماعی پی‌آمدهای سیاسی نیز به‌مراه دارد و همواره معیاری برای کارآمدی دولت‌ها و محکی برای سنجش میزان مقبولیت آنان تلقی و ظرفیت ویژه‌ای برای ارائه روایتی خردمندانه از پویایی‌های سیاسی و توسعه اقتصادی و اجتماعی دارد. (قاراخانی ۱۳۹۸: ۱۶۸). لذا هنگامی که برقراری رفاه و عدالت اجتماعی از وظایف نظام سیاسی بشمار می‌رود و بخش عمده‌ای از مقبولیت نظام سیاسی به کیفیت حکم‌رانی آن مربوط است، درک چگونگی سیاست‌های اجتماعی از اهمیت اساسی برخوردار شده و آنچه که نظام سیاسی را با بحران مقبولیت روبرو ساخته و آن را از قرار گرفتن در مسیر توسعه همه‌جانبه باز میدارد ناکامی در برآوردن نیازهای اساسی و اولیه شهروندان است. سیاست‌های اجتماعی اجرا شده در ایران پیش از اینکه مقبولیتی برای دولت باشد بعلت عدم توازن و ناعادلانه بودن آن در مواردی به کاهش مقبولیت آن منجر شده است. و این در حالیست که انتظار می‌رود توسعه سیاست اجتماعی به افزایش اعتماد متقابل میان نظام سیاسی و مردم، ترویج گفتگوی مدنی، تسهیل وفاق اجتماعی و ارتقای توان ملی بیانجامد.

در راستای تأثیرگذاری اجرای سیاست‌های اجتماعی بر افزایش رضایتمندی شهروندان و برپایه یافته‌های این تحقیق و نظرات مخاطبین، یکی از ابزارهای مهم تحقق آن اجرای سیاست‌های عمومی منظم و مستمر در حوزه‌هایی مانند آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، مسکن، گسترش فرصت‌های اشتغال، کنترل تورم و تأمین اجتماعی فراگیر با نگاهی علمی، عدالت محور و بلندمدت می‌باشد، که منجر به کاهش فقر، ایجاد رفاه و رضایت عمومی گردد. براساس بررسی مرکز پژوهش‌های مجلس نرخ تورم بالا در سال‌های اخیر، محدودیت‌های مالی و فقدان شغل مناسب منجر به رشد قابل توجه خط فقر در تمام نقاط کشور گردیده و براین اساس باید ابعاد اقتصادی و اجتماعی اتفاقات اخیر سریعاً مورد توجه ویژه مدیران و کارشناسان قرار گرفته و در حوزه‌هایی که نیازهای اجتماعی و اقتصادی مردم بیشتر است دولت باید اهتمام بیشتری داشته باشد که در این راستا وجود یک ساختارسیاسی دموکراتیک که امکان نقادی دولت و برنامه‌های آن بطور آزاد وجود داشته باشد ضروری می‌باشد. درخصوص میزان تأثیر اجرای سیاست‌های اجتماعی بر اعتماد مردم بعنوان یکی از مهمترین شاخصهای سرمایه اجتماعی و براساس یافته‌های پژوهش و اظهارات پاسخگویان زمانیکه از آنان خواسته می‌شود نظر خود خود را در رابطه با اعتماد اجتماعی بگویند علاوه بر مواردی چون صداقت،

راستی و راستگویی، عدالت و مبارزه با فساد، پاسخ‌های متفاوتی چون دروغ، خیانت دزدی و اختلاس به دست آمد که نشان‌گر سطح پایین اعتماد شهروندان به برنامه‌های اعلام شده توسط دولت بود. در راستای نتایج به دست آمده می‌توان بیان کرد در صورت اجرای هدفمند و پایدار سیاست‌های اجتماعی توسط دولت با محوریت قانون و عدل و برابری و رفع تبعیضات اقتصادی و استقرار شفافیت و مبارزه با مفاسد اداری و ایجاد ثبات و امنیت اقتصادی و مهار تورم و گرانی، در بلند مدت می‌توان به بازگشت اعتماد عمومی و افزایش سرمایه اجتماعی دولت میان مردم امیدوار بود. در جامعه ایران که پدیده چند فرهنگی، چند قومیتی و چند زبانی و چند مذهبی موضوعی مهم به شمار می‌رود باید در جستجوی شرایط بود که امکان رشد و تعامل میان گروه‌های داوطلبانه فراهم آید تا تعاملات عاطفی تنها به خانواده و خویشاوندان محدود نگردد. تفاوت اعتماد به نزدیکان و سایر افراد جامعه نشان می‌دهد که اعتماد در جامعه ایرانی تنها به گروه‌های اولیه محدود شده و کمتر در جامعه گسترش یافته است و این در حالیست که جوامع برای رسیدن به توسعه و پیشرفت همه جانبه و پایدار نیاز به اعتماد و احساس تعلق جمعی در سطح ملی دارند. در راستای تأثیر اجرای سیاست‌های اجتماعی بر میزان مشارکت اجتماعی شهروندان می‌توان بیان کرد که در جامعه ایرانی مردم غالباً با کسانی یا نهادهایی مشارکت می‌کنند که با آن آشنا بوده و قبلاً با آنها مشارکت داشته‌اند و از مشارکت با افراد غریبه و غیر به دلیل پایین بودن سطح اعتماد عمومی و اجتماعی پرهیز می‌کنند. و این بنا بر نظریهٔ هربرت بلومر از ویژگی جامعه Me است که به نقش‌های ساختاری اعتماد نمی‌کنند (به نقل از حضرتی صومعه، ۱۳۸۷). بررسی‌ها نشان می‌دهد که بین اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی رابطهٔ مستقیمی وجود دارد، چرا که با افزایش میزان اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. پاسخ‌گویان در تعریف خود از مشارکت اجتماعی این تعابیر را بکار برده‌اند: همکاری‌های گروهی و اجتماعی در انجام کارها و حل مسائل و مشکلات طبیعی پیش‌بینی نشده مانند زلزله و سیل و بیماری، شرکت افراد جامعه در تصمیمات مهم مانند انتخابات، مشارکت مردم در فعالیتهای خیرخواهانه و دستگیری از نیازمندان و عضویت در انجمنهای اولیاء مدارس و فعالیتهای ورزشی و هنری که نشانگر آگاهی بالای مردم از مفهوم مشارکت اجتماعی است. بطور کلی از میان عوامل مؤثر در تحقق مشارکت اجتماعی دو عامل مهم و شاخص توسط هانتینگتون و نلسون مطرح شده است: عامل اول نگرش نخبگان سیاسی در قبال مشارکت است. این نخبگان از وسایل، منابع و امکانات زیادی برای تشویق مردم به مشارکت برخوردارند. عامل دوم میزان آگاهی گروهی و انسجام اجتماعی در خود این جوامع است. لذا هنگامیکه فرد احساس کند مشارکت او تأثیری بر سیر وقایع ندارد و جامعه بوسیلهٔ گروه کوچکی اداره می‌شود که صرف نظر از هر نوع نظر و عمل افراد جامعه همچنان به حفظ منافع و تقویت خود می‌پردازند، فرد دچار بیگانگی، بی‌تفاوتی و انفعال می‌شود. از راه‌های افزایش مشارکت اجتماعی می‌توان به ایجاد و گسترش حس تعلق اجتماعی و اعتماد اجتماعی از طریق ایجاد بستر مشارکت و تأثیرگذاری افراد جامعه در تصمیمات مهم و سرنوشت‌ساز همراه با یکی شدن حرف و عمل سیاستمداران اشاره نمود.

در رابطه با تأثیر اجرای سیاست‌های اجتماعی بر کاهش هزینه‌های اجتماعی و براساس یافته‌های پژوهش و نظرات پاسخگویان توجه بیشتر و استمرار سیاست‌های اجتماعی هدفمند و مستمر در حوزه آموزش و پرورش و کیفیت کتب درسی و برنامه‌های آموزش بعنوان یکی از ارکان مهم شکل‌دهی به کیفیت نیروی انسانی جامعه در آینده، ضمن فراهم نمودن زمینه‌های بروز خلاقیت‌ها و استعدادهای دانش‌آموزان آنان را در مسیر توانایی‌ها و نیازهای جامعه هدایت و از هدر رفت هزینه‌های کلان نظام آموزش و پرورش جلوگیری می‌نماید. در حوزه بهداشت و درمان آنچه که بیشتر مورد توجه پاسخگویان قرار داشت لزوم تبدیل هزینه‌های درمان به سرمایه‌گذاری در پیشگیری می‌باشد، چرا که فرهنگ‌سازی و آموزش نحوه صحیح مراقبت‌های فردی و رعایت نکات بهداشتی تأثیر مستقیم بر کاهش هزینه‌های درمانی و بیمارستانی دارد. (قابل ذکر می‌باشد سهم وزارت آموزش و پرورش معادل ۳۱ درصد و وزارت بهداشت و درمان معادل ۹/۷ درصد و مجموعاً ۴۰/۷ درصد کل بودجه کشور در سال ۹۸ را شامل می‌شود). همچنین در نگاه پاسخگویان توسعه فضاهای ورزش همگانی و ایجاد انگیزه و فراهم نمودن امکان دستیابی عموم مردم به

آن، در کنار استانداردسازی تولید، نگهداری و توزیع مواد غذایی مناسب نیز می‌تواند در جلوگیری از بروز بیماری‌های مزمن و حفظ سلامت جامعه مؤثر و مفید باشد.

برخی پاسخگویان در پاسخ به علل عدم استقبال عمومی جامعه در استفاده از اماکن ورزشی و برخورداری از تغذیه مناسب را هزینه‌های بالا و خصلت طبقاتی گرفتن جامعه در دسترسی به این امکانات دانسته و اظهار داشتند که به علت اشتغال تمام وقت برای تأمین مخارج زندگی امکان اختصاص زمان کافی و منظم برای ورزش و سلامت خود را ندارند. در راستای نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های این تحقیق پیشنهاد می‌گردد:

۱. جلب رضایت عمومی و افزایش آن با تغییر رویکرد دولت‌ها از سیاستگذاری‌های مبتنی بر منافع گروه‌های اجتماعی و سیاسی خاص، تکراری و ناکارآمد به سوی همه گروه‌های اجتماعی صرف نظر از قومیت، مذهب و تعلقات سیاسی و مبتنی بر حقوق شهروندی در سرزمین ایران که تضمین کننده تحقق عدالت اجتماعی باشد.

۲. بازتولید اعتماد اجتماعی: عوامل بسیاری مانند خانواده، باورهای دینی، نهادهای مدنی و سیاسی در بازتولید اعتماد در جامعه نقش ایفا کرده و تاثیرات متقابل این عوامل همدیگر را تقویت می‌نمایند. مسلماً اولین نیاز حیاتی کشور شناسایی این عوامل و میزان اثرگذاری هر کدام و تقویت آن بر مبنای منافع ملی و شفاف سازی نتایج عملکرد ارکان قدرت و لزوم پاسخگویی به مطالبات شهروندان می‌باشد.

۳. افزایش مشارکت اجتماعی: جلب مشارکت اجتماعی و افزایش مقبولیت دولت بطور مستقیم تحت تأثیر میزان رضایت عمومی بوده و میزان رضایت عمومی مردم نیز بطور مستقیم متأثر از نتایج عملکرد و سیاست گذاری‌های کلان دولت در حوزه‌های اجتماعی می‌باشد. لذا توجه عملی دولت به سیاست‌های اجتماعی و رفع دوگانگی موجود میان نظر و عمل در سیاست‌گذاری‌های اجتماعی، پایبندی دولت‌ها به تعهدات و اجرای وعده‌های خود در زمان مقرر و همچنین مهمتر از همه تغییر تدریجی موضع و جایگاه دولت از یک فعال اقتصادی کلان به یک فعال اجتماعی که مسئول ایجاد سیاست‌های عمومی برای کل جامعه و اعمال نظارت و کنترل می‌باشد.

۴. واقع‌گرایی در سیاست‌گذاری‌های اجتماعی: عرصه سیاست‌گذاری نزد یک سیاستمدار آگاه، میدان شناخت واقعیت‌ها بطور علمی و ایجاد سازگاری میان منافع ملی با سیاست‌های جهانی و بین‌المللی با حداکثر بهره‌وری است. و این در حالیست که غالب سیاست‌های مصوب کنونی کلی‌گویی و مملو از شعارها و آرمان‌هایی است که راه و ابزار و زمان تحقق آنها ترسیم نشده است.

۵. تعریف رفاه و حقوق شهروندی و اجرای اصل ۲۹ قانون اساسی مبنی بر تقویت و گسترش تأمین اجتماعی فراگیر و پوشش همگانی و حمایت‌های معیشتی، درمانی و آموزشی با حفظ کرامت و عزت نفس انسانی و ارتقاء نقش دولت از دولت نان‌آور به دولت رفاه در جمهوری اسلامی ایران.

منابع

- اونیل، پاتریک. (۱۳۹۴) مبانی سیاست تطبیقی، ترجمه سعید میر ترابی، تهران، انتشارات قومس
- بشریه، حسین. (۱۳۹۴) جامعه‌شناس سیاسی (نقش نیروهای اجتماعی در زندگی سیاسی) تهران، نشر نی
- بلیک مور، کن. (۱۳۸۹) مقدمه‌ای بر سیاستگذاری اجتماعی، ترجمه علی اصغر سعیدی و سعید صادقی، تهران، مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.
- پیران، پرویز، موسوی، میرطاهر و شبانی، ملیحه. (۱۳۸۵)، کارپایه مفهومی و مفهوم سازی سرمایه اجتماعی (با تأکید بر شرایط ایران)، رفاه اجتماعی، ۶ (۲۳): ۹-۴۵
- پویر، کارل (۱۳۸۰) جامعه باز و دشمنان آن، ترجمه عزت اله فولادوند، تهران، انتشارات خوارزمی

- توسلی، غلامعباس. (۱۳۸۲)، در جستجوی سیاست اجتماعی در اسلام، فصل نامه رفاه اجتماعی شماره ۱۰، زمستان.
- عذارانی، عبدالامیر. (۱۴۰۰)، تحلیل سیاست‌های اجتماعی بر حفظ سرمایه اجتماعی در استان خوزستان، فصل نامه پژوهش‌های جامعه شناختی شماره ۳ پاییز
- فوکومایا، فرانسیس. (۱۳۸۶)، پایان نظم: سرمایه اجتماعی و حفظ آن، ترجمه غلامعباس توسلی، تهران، نشر حکایت قلم نوین.
- قاراخانی، معصومه. (۱۳۹۸)، دولت و سیاست اجتماعی در ایران، تهران، انتشارات آگه
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۲) فراسوی چپ و راست، ترجمه محسن ثلاثی، چاپ دوم، تهران، انتشارات علمی.
- نقیب زاده، احمد. (۱۳۹۳) درآمدی بر جامعه شناسی سیاسی، تهران، انتشارات سمت.
- Alcock, c, DalY, G.8 Griggs, E. (2008) *Introducing social policy*, London and Newyork: person, Longman.
- Amore, M. (2017). Social capital and family control, *Explorations in Economic History*; 65: 106- 116.
- Baldock, j; Manning. N; Miller, s. Vickerstaff, s.(1999) *social policy*. Oxford: oxford university press.
- Brunie, A. (2009). Meaningful distinvtions within a concept: Relational, collectire and generalized docial capital, *social science Researvh*, 38, 251- 265.
- CapuTo, R. K. (2014) *policy analysis*' in M. Reisch *social policy and social justice*. London: sage.pp. 185- 213.
- Coleman' J. S. (1996). Social capital in the creation of Human capital, *American Journal of sociology supplement*; 94: 244 – 251.
- Dani, A. & De Haan, A. (2008). *Inclusive states: social policy structural Inequality*, Washington Dc: The world Bank.
- Putnam, R. D. (1992). *Making Democracy work*. New Jercy: prinseton university press.

The effect of implementing social policies on satisfaction, preservation of social capital and reduction of social costs among social security insured in Alborz province

Mohammad Reza Khodabandeh Lou¹

Ph. D student in Political Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

Majedeh Gholipour²

Assistant Professor of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran (Corresponding Author)

Ali Rahmani Firoozjah³

Assistant Professor of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

Abstract: *The aim of this study was to analyze the effect of implementing social policies on the satisfaction and preservation of social capital of the insured in Alborz province. Due to the fact that the variables are not manipulated and only the relationships between them are examined, its type is descriptive and the method used is survey and the technique used is a questionnaire. Our statistical population is the insured and retirees of the Social Security Organization in Alborz province, approximately 692 thousand people. The sample size was determined using Cochran's formula of 382 people and the validity and reliability of the questionnaire were confirmed during the research process. In this article, the implementation of social policies including government policies in the fields of employment, marriage, housing, health, education and social security is an independent variable and its impact on satisfaction, trust and social participation, reducing costs and social harms is a dependent variable. Findings of this study and data analysis and its compliance with the theoretical foundations of the research while confirming the main hypotheses showed that the implementation of social policies by the government has a positive and significant effect on improving social capital indicators and satisfaction and reducing social harm among citizens.*

Keywords: *Social policiests, Social capital, Social costs.*

---

¹ Email: m.kh00053@gmail.com

² Email: gholipour.majedeh@baboliau.ac.ir (Corresponding Author)

³ Email: arf1348@gmail.com